

JURČIČEV OBISK NA JURČIČEVI ŠOLI V LIKOVNIH RAZSEŽNOSTIH / Anamarija Šmajdek, akademska kiparka, učiteljica likovne umetnosti in svetovalka / Srednja šola Josipa Jurčiča Ivančna Gorica

Pred bralcem je slikopis (multikodni zapis), kakršni zaznamujejo našo dobo zaradi poplave vizualnih možnosti ob prelomu tisočletja.

Slika pove več kot tisoč besed, in vendar ne more govoriti sama, saj je njena beseda preveč poetična, pesniška. Razbiramo jo lahko v kontekstu časa in okoliščin. S tem zapisom vas bomo popeljali v svet likovnega Jurčičevega memoriala, ki se bo na Srednji šoli Josipa Jurčiča Ivančna Gorica v marcu 2015 odvijal deveto leto. Pred vami so nekatere fotografije likovnih del mladih ustvarjalcev, izbor, ki predstavlja devet let likovnega druženja. Nagovorili pa vas bomo tudi z drobcami zgodb iz ozadja.

ZAČETKI

Likovni krožek je potekal četrto leto in ob prvem članu krožka Roku je že ustvarjala mlajša sestra s sošolkami, imeli smo svež priliv prvošolcev, starosti so se mešale, bilo je živopisno. Dijaki likovnega krožka so nagovorili mentorico, da bi imeli večje likovno druženje med vrstniki, in skupaj so izpeljali prvo idejo o Jurčičevem memorialu. K prireditvi za dan šole – Jurčičev dan – so pristavili priložnostno razstavo in za naslednje šolsko leto

napovedali srednješolski Jurčičev memorial s temo Krjavlova koza.

Že smo v naslednjem šolskem letu, ko sta tudi profesorici Maja Zajc Kalar in Mojca Saje Kušar ponesli zamisel memoriala na področje angleškega eseja za tretje in četrte letnike gimnazij ter začeli ustvarjati odmevne prireditve. Marca 2007 sta se na vabilo na likovni Jurčičev memorial odzvali dve šoli in poslali dijake k nam v Ivančno Gorico na kiparsko delavnico.

Tega Kozla so gledalci natepli po njegovi senci, dijaki SŠJJ, 2007, mentorica: Anja Šmajdek (mAS)

Jurčič je faca, sestavljanke 2008, dijaki SŠJJ

2007 – VIŠNJEORSKI KOZEL IN NJEGOVA SENCA

Na kiparski delavnici so srednješolci treh šol iz recikliranih materialov izdelali montažne kipe višnjegorskih kozličev. Druženje je potekalo en šolski dan, kipe pa so udeleženci izdelali skupinsko, na koncu pa pripravili razstavo za večerno prireditev.

LETA 2008 JE BIL JURČIČ TAKA FACA, DA JE TEKLO KAR SAMO

Se še spomnite mlajše sestre iz likovnega krožka? Tisto leto je Katja Adamlje maturirala z izbirnim predmetom likovna teorija in postala študentka tekstilnega oblikovanja, do danes pa ima za seboj vrsto razburljivih razstav in modnih revij s svetlobnimi oblekami (v modne kreacije je vpeljala luminiscence in fraktale) in je mamica. Takrat – v šolskem letu 2007/2008 – pa je likovna učiteljica postala mamica in Katja Adamlje je s sošolkami iz krožka izpeljala Jurčičev memorial 2008 v obliki delavnice z naslovom *Jurčič je faca*. Dijaki so sestavljali raznobarvne Jurčičeve puzle – sestavljanke. Profesorji na šoli so jim

bili v organizacijsko pomoč, tako da se veriga memoriala ni pretrgala.

2009: JURČIČ GRE ČEZ CESTO

Razpis za leto 2008/2009 je od udeležencev zahteval zgledovanje po kubističnem slikarstvu (ta slog ima že dobrih sto let) in dovoljeval tudi nekaj proste interpretacije. Ponujeni sta bili dve temi: *Jurčič gre čez cesto* in *Jurčičev Deseti brat*. Predlagani sta bili tudi dve tehniki, slikarska in risarska, tempera in tuš. Dimenzija likovnih izdelkov je bila strogo začrtana na 30 x 37 cm, saj je bil cilj zmagovito delo objaviti na poštni znamki. Komisija je imela zelo težko delo – odličnih prispevkov je bilo ogromno, razpisa se je udeležilo 81 dijakov, prišli so s sedmih srednjih šol. Največjo moč pri odločanju je imela dijaška komisija. Po končanem izboru so dijaki likovnega krožka dodali grafično oblikovano oznako SŠ in 60 let.

2010: SIMBOLNO ŠTEVILO 60

Praznovanje šestdesetih let obstoja šole smo začinili z ikonološkim pomenom števil. V prastari simbolni vrednosti

števil šestdesetica predstavlja idealno mero kozmosa. Meritve so pri starih Sumercih temeljile na šestdesetiškem sistemu, ki se je v našem vsakdanu ohranil pri merjenju časa. Predstavlja krogotok leta, zemeljski čas, minevanje časa pa tudi zodiak. V krščanstvu se nasloni na pomen petkratnika dvanajstice. V enačbi 10 x 6 je 10 kot urejenost in večnost ter 6 kot popolno število, ki predstavlja dovršenost, harmonijo, uravnoteženost, skladnost, je simbol sreče, ljubezni, lepote, plodnosti in ustvarjalnosti. Sestavna dela šestice 2 x 3 simbolizirata uravnoteženost dobrega in zla, dvojka ter trojka zlato, srebrno in bronasto dobo (sedanjost), trojstvo, zaokroženost, plodnost, rast in napredek.

Nastala so tako zelo klasična kot tudi zelo sodobna dela. V vitrinah v šolski predavalnici si še vedno lahko ogledate slikarska in fotografska dela, kaligrafsko delo, saj naša šola izhaja iz stiške gimnazije, v stiškem samostanu pa so nastali znameniti rokopisi, igrice človek ne jezi se, prirejeno na število 60

Natečajni izdelek za znamko 2009, Veronika Gabrijel, 15 let, Gimnazija Novo mesto, mentorica Jasmina Žagar, grafično oblikovana izvedba, dijaki SŠJJ, mAŠ, in poštna znamka Srednje šole Josipa Jurčiča Ivančna Gorica

60 poti do sebe – 60 poti do boljšega življenja, Katja Lorenčič, 2009/2010, knjižica iz 60 fotografij, mentor Tomaž Tomažin, Gimnazija Bežigrad

(ob mednarodnem letu strpnosti), in Pico - pop art kiparsko delo ter druge risbe, slike in kiparski izdelek.

2011: BERAČEVA POPOTNA TORBA

»Daj mu tisto vino, kar ga je še v čutari, daj! Saj ga imava že dovolj za zdaj, pravim Blažu Pumpretu. Ali on odkimava z glavo, poželjivo ogleduje čutaro in pravi: 'Škoda ga je...'« (Josip Jurčič, Nemški valpet). To so vrstice, ki so motivirale dijake na razpisu za angleški esej, v likovni obliki pa so lahko razmišljali o odnosu med osebami v zgornjem sestavku, »delili kruh in vino«, se nanašali na sodobne konceptualno socialne projekte umetnikov, poudarjali vlogo potovanja umetnin ali vlogo umetnika, ki mora danes kot desetnica ali deseti brat po svetu, se ukvarjati s sodobno vlogo kustosa – karierista – nomada, pripravljali performanse. Svojo

Umetnost iz beračeve popotne torbe so si medsebojno predstavili na umetniškem druženju – simpoziju in izvleček smo predstavili na prireditvi.

SREČANJE KOT PRESEŽEK

Privlačnost razpisom mnogokrat povečuje tekma za prvo mesto, tekmovalnost pa ni vedno na mestu, kadar imamo opraviti s principom inkluzivnosti. Vključiti želimo čimbolj raznovrstne kakovostne stvaritve. Starostne in likovnozrelostne skupine so na srednji šoli izrazito razslojene. Nobeni panogi ne dajemo ekskluzivne prednosti pred drugimi (na primer, da bi dajali prednost slikarstvu ali grafiki), kadar dijak svobodno izbira medij, v katerem bo svojo zamisel najbolj optimalno izrazil. Izmed ciljev poudarimo vzpodbujanje divergentnosti izrazov, to je čim večje raznolikosti izdelkov. Vabili smo tudi

k izvajanju več sodobnih umetniških praks. Na tematski razstavi grafika ne tekmuje z risbo, ta ne konkurira s kipom, kateremu ob bok postavimo readymade – predmet iz vsakdanjega sveta s spremenjenim pomenom, v tem okolju pa je prostor za performans. (Sodobne umetniške prakse se izjemno težko izrazijo v šolskih razmerah, že njihov pojav je vrednost, težko jih zabeležimo kot umetniško celoto, z dokumentiranjem in hranjenjem ter kasnejšim predstavljanjem pa imajo še velike svetovne galerije težave.) Koncepti z ramo ob rami s klasično estetiko nas bogatijo, ne morejo pa tekmovati, kažejo možnosti raznolikosti, razvoja umetnosti... Eno izmed del (s Srednje vzgojiteljske šole in gimnazije Ljubljana) kot primer: dijakinja predstavi svoj (odsluženi črni usnjeni) nahrbtnik, pokaže nekaj

Adrenalinski vlak – 60, Urša Košak, 15let, 2010, SŠJJ, mAŠ, postavitev v vitrini šole

posebnih predmetov iz vsebine, s posebnim občutkom jih spravi nazaj, na razstavi obesi na žebliček med risbe in slike in se za vedno poslovijo od njega. (V izvedbi je iskrena, avtentična, osebna, ne pa zasebna ali patetična.) Da bi doživeli, bi morali biti prisotni.

Šteje uvrstitev, saj so vključene različne starostne skupine, različni slogi, mediji, panoge, na vsaki šoli mentor sam že postavi merila kvalitete. Tipično je, da dela najbolje izpeljejo le visoko notranje motivirani dijaki. Na razstavo in srečanje uvrščeni avtorji in njihovi mentorji prejmejo potrdilo o sodelovanju. Na dijaškem simpoziju si izmenjajo izkušnje, predstavijo likovne izdelke, to je trenutek, ko dela ob pozorni publiku najbolj zažarijo.

2012: ENI POMLAJENI, DRUGI PA »ZAZNAMOVANI Z MLADOSTJO«

Dijaki petih srednjih šol sov razmislek dobili odnos med generacijami, raziskovali sodobne konceptualno socialne projekte umetnikov, poudarjali vpliv sodobnega časa na najstnika, sebe vzeli za slikarsko podlago (bodypainting in obrazna poslikava) in izdelali pečatnike za označevanje sebe ali drugih.

Je že tako, da se projekti ne iztečejo sami vase, pač pa njihove niti segajo vse naokrog, včasih iz preteklosti v prihodnost, včasih na mednarodna prizorišča. Včasih se zgodi, da taki nitki lahko sledimo: fotografija, ki jo zgoraj gledate, je predstavljala našo šolo in Slovenijo na mednarodnem fotografskem natečaju v organizaciji

Agencije za odgoj i obrazovanje, Zagreb in Hrvaškega sveta svetovnega združenja za izobraževanje z umetnostjo HRV-InSEA. Dijaki so z izbranimi fotografijami sodelovali v projektu Kako izraziti občutenje v mediju digitalne fotografije: Občutek radosti v delih učencev od 12 do 19 let (JOY/RADOST). Za katalog in razstavo je bilo izbranih 112 fotografij otrok in mladih z vsega sveta. V katalogu so predstavljeni prvi v kategoriji dijaških fotografij in zastopajo Slovenijo v družbi prispevkov iz Hrvaške, Portugalske, Filipinov in ZDA.

Ta fotografija zdaj na velikem formatu krasi novo Dijaško sobo naše šole. Zraven visi še Sarina fotografija lastne poslikane dlani in Fotosporočilo z mednarodnega natečaja za leto 2013

Ob zaključku večerne prireditve na Srednji šoli Josipa Jurčiča Ivančna Gorica 9. 3. 2012 nam je po ogledu likovne projekcije dijakinja Katarina Van Miden podarila nekaj večne mladosti z odtisi »cveta lilije« na roke.

Trenutek radosti v ustvarjanju, 2011: Pija, Sara in jaz v šoli v radostnem ustvarjanju na temo »Zaznamovani z mladostjo«, Nino Ferlin, 15 let, SŠJJ, mAŠ

Zaznamovani z mladostjo, poslikava svoje roke, Sara Čož, 15 let, 2011, mAŠ, foto AŠ

Katje Selan. Oglejte si kdaj Dijaško sobo pri nas, je prijeten kotichek za oddih, druženje in samostojno učenje.

2013: V OBJEMU RECESIJE

Natečajna tema za leto 2013 »Država zavetnica s plaščem?« izhaja iz arhetipa Marije zavetnice s plaščem. V resničnem času je država že globoko zabredla v območje svetovne recesije. Dijaki ustvarjalci so rešitve iskali v podobah iz narave, pobegu v upodabljanje svobode ali kletke lastnih misli in domišljjskega sveta, toplih družinskih odnosih, komentarju resničnih dogodkov, barvitosti odtisa, izražanju kaosa in zmede, pri jasnih postavkah (vrednotah), kako bi moralo biti, v mitih in alegorijah (Amazonka s ščitom, Kralj Matjaž, Marija nadomesti personifikacijo pravice s tehtnico pravice v rokah) ter ilustraciji besednih pojmov iz razpisa. Sodelovali so dijaki iz štirih srednjih šol. Med motivi smo našli šolo, ki objame dijake, premočan

stisk roke, granitno kocko, plašč, ki si ga vsak želi, a je v smetnjaku, bojevnico s ščitom, ptici, ki sta se zravsali pa našli prijateljstvo, zavetje v svojih mislih in domišljiji ter prenosno zavetje pod dežnikom.

2014: KO CEKINI PADAJO Z NEBA

Natečaj za leto 2014 nas popelje v domišljjsko bogastvo in nas iz krize reši s preizpraševanjem, ali je res denar sveta vladar ali pa lahko s tem orodjem dosežemo premik k uresničenju notranjih vrednot. Ko ta premik v glavi dosežemo, koliko denarja sploh še potrebujemo? *Sij čarobnega cekina me spremeni* je bil naslov razpisa, ki je srednješolce nagovarjal z vprašanji. Kako bi se spremenil, če bi naenkrat imel čarobne cekine? Bi se uresničile moje najgloblje želje? Bi na svet gledal drugače? Ali že imam neskončne možnosti lastnega uresničenja? Kakšne so barve vrednot mladih našega časa? Prireditev smo pospremili še z

inštalacijami v avli šole – kar nekaj je bilo čarobnih portalov, skozi katere se je lahko obiskovalec sprehodil, da se ga je oprijelo nekaj čarobnosti zlatega cekina.

RAZNOLIKOST SODELUJOČIH

Na srednjih šolah in gimnazijah je likovno ustvarjanje vključeno v obvezni pouk v prvem letniku, nekatere šole pa ga ponujajo tudi kot izbirni predmet v višjih letnikih, mednarodne imajo v višjih letnikih obvezno likovno ustvarjanje. Nekaj je strokovnih srednjih šol z veliko leti likovnega ustvarjanja v programu. Tako je bila tudi starostna struktura dijakov udeležencev na Jurčičevih memorialih zelo pestra, kar se je odražalo v še večji raznolikosti del. Z leti se je pokazalo, da je skupen nagovor preprostih in kompleksnih likovnih del tisto, kar na razstavi bogati gledalca, oblikuje sporočilo razstave kot celote, pokaže likovne misli z več zornih kotov. Zrelih dijaških likovnih

Marija zavetnica s plaščem, Teja Klaužar, 17 let, 2012/13, mentorica: Nataša Tajnik Stupar, Gimnazija Velenje

razmišljanj ni smiselno oceniti boljše od nezrelih, saj ravno preprosta likovna dela pokažejo na ključne branja kompleksnejših del, dopolnijo celoto in označijo zemljevid, po katerem se gledalci orientirajo. Pomembnejše od tekmovanja je potovanje proti cilju in srečanje. Mlajši in starejši nam skupaj govorijo zgodbe svoje generacije.

SKLEPNE MISLI

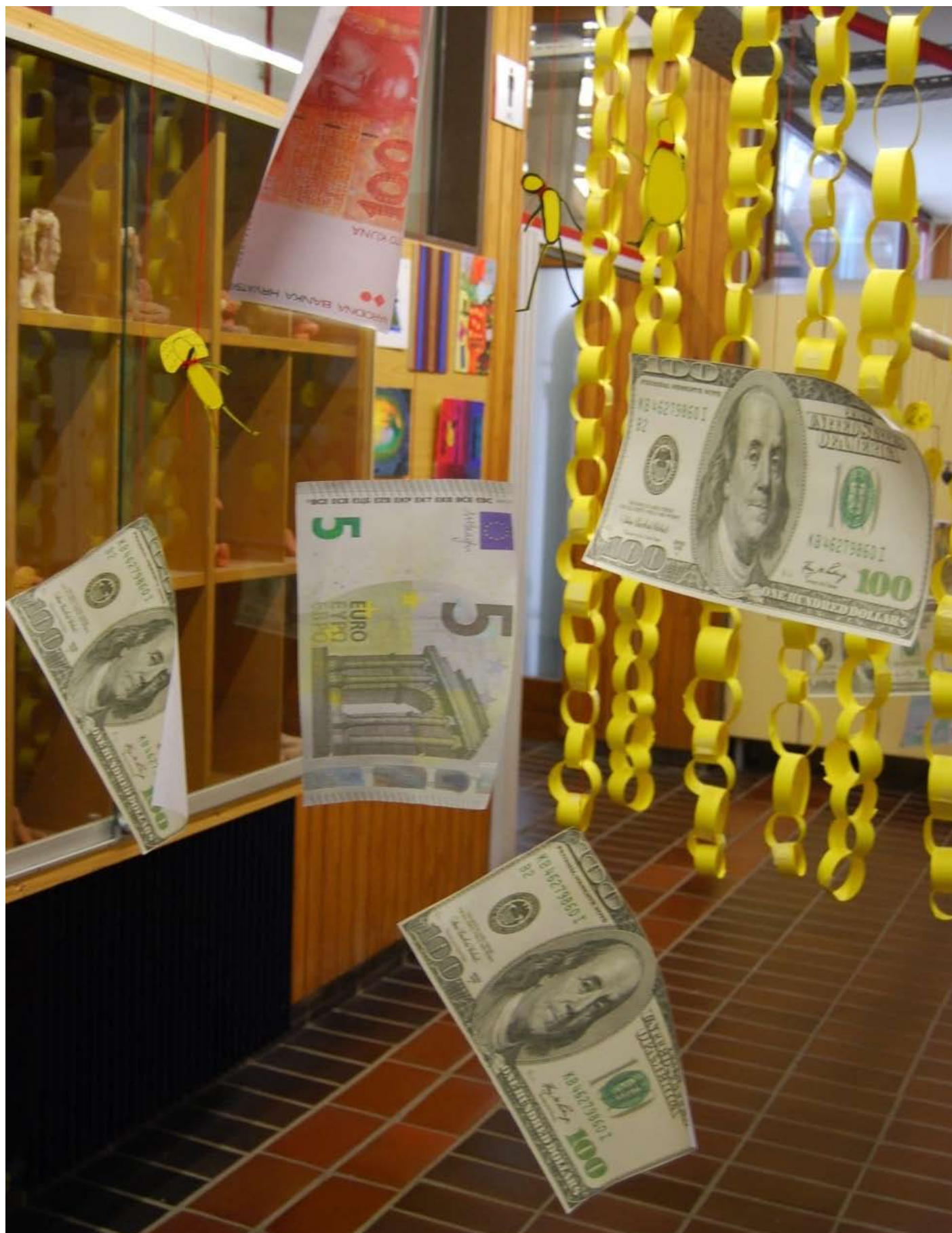
Likovni Jurčičev memorial se je začel kot medgeneracijsko sodelovanje dijakov in profesorjev na dijaško pobudo. Tvorimo kontinuiteto razstav v čast rojaka, čigar ime nosi naša srednja šola. Ta likovna srečanja bogati sodelovanje dijakov in mentorjev drugih šol. Poudarimo zdajše nekaj prednosti, ki jih taka dejavnost v šolskem in lokalnem okolju ter malo širše predstavlja. Skušajmo uzavestiti sinergije, ki so se v desetletju zgodile tako pri dijakih, profesorjih, na šoli, v naših okoljih.

V skupnosti srednjih šol z vsakoletnim razpisom šola dobi razlog za kontakt, z leti pa zgradi svojo prepoznavnost v tej skupnosti. Ob javni pojavnosti šole dosežemo še pojavljanje imena kraja, do koder seže razpis. Šola s tem, da prireja prireditve (od športnih, izobraževalnih do kulturnih – torej tudi memoriala) in gosti njihove udeležence, prispeva k odpiranju hermetičnosti lokalnega in šolskega prostora.

Vsakoletni razpis v okolju slovenskih srednjih šol dodaja možnost (eno izbiro več) za mentorje likovnike drugih šol, da razstavljajo dela motiviranih dijakov zunaj matičnega okolja. Dela mlade generacije dobimo le, če uspešno mentorje in posledično dijake z razpisomtoliko izzvati, da (likovno) spregovorijo. Da pa jih pritegne, mora biti tema za dijake in profesorja aktualna in obenem dovolj odprta, da vsak vidi možnost uveljavitve svojega presežnega prispevka. Ideje niso samo

lokalne, ampak tudi univerzalne. Širijo se in porajajo nove zamisli v učeči se skupnosti likovnih pedagogov, tudi kadar ni neposrednega odziva.

V (domačem) okolju naše srednje šole je za dijake prvih letnikov sodelovanje del učne obveznosti, nekaj, kar lokalno obarva likovni kurikulum prav te šole, proces nekakšne iniciacije, doprinos k vsakoletni razstavnosti dejavnosti šole, torej nekakšen poskus avtentičnega pristopa k umestitve likovne ustvarjalnosti dijakov šole v lokalno okolje. Dijaki dobijo osebne naloge, sami iščejo povezavo, sebe izrazijo v povezavi z rojakom Jurčičem s koreninami v domačem kraju. V zavest šolajočih se generacij se s kontinuiteto usidra delček (ki se utrjuje, ko so dijaki višjih letnikov letno soočeni z razstavo ob Jurčičevem memorialu na šolskih hodnikih in ugibajo tokratno tematiko in v njej skrite likovne naloge). Dijak se na poti v odraslost socializira v tako

Finančna vrata, 2014, dijaki 1.A (2013/14) SŠJJ, mAŠ

Nejc Javornik, 1.a, »Moč cekina«, 2014, SŠJJ, mAŠ

skupnost z zastavljenimi (tudi likovno-vizualnimi) vrednotami in procesno vodenimi (tudi likovnimi) izkušnjami, doživetji. Tako dobi smernice, ki sooblikujejo njegovo identiteto.

Za mentorico, nosilko likovnega razpisa, je vsakoletni razpis nekakšen individualni izobraževalni načrt, saj zahteva vedno nove nadgradnje, včasih poenostavitve in poglobljeno razumevanje, raziskavo – je hoja vkorak s časom v obeh strokah: likovni in pedagoški.

Medtem, ko z razstavljanjem večine v prvem letniku nastalih likovnih del ohranjamo dostopnost sleherniku, se z najboljšimi domačimi prispevki in izbornimi gostujočimi prispevki gradi prestižnost likovne predstavitve (projekcije).

Visoko prestižnost in ugled Jurčičevega memoriala smo dosegli in ga vzdržujemo na področju angleškega eseja, kar kolegici anglistki podpreta še s kvalitetno kulturno prireditvijo. Prireditev se je kot samostojna izluščila

iz Jurčiču posvečene prireditve kulturnega dneva na šoli. Na tak večer memoriala se odpre tudi trenutek za likovno-vizualno andragogiko, ko ob digitalni projekciji ubesedimo likovne dosežke in jih publiki kritično interpretiramo. Gre torej za nadaljevanje prejšnjih tradicij in za razvoj, ki nastane v interakciji v skupnosti profesorjev, za razvoj oblik javne pojavnosti šole, če hočete tudi razvoj skritega kurikula šole in usmeritve skupnosti. To so presežki, ki jih v opisu splošnih učnih načrtov in delovnih obveznosti ni.

Pogoji za take dejavnosti so obvladljivo golo materialno preživetje (šole in posameznika), notranja motivacija, entuziazem, inovativnost, zavzetost (zagrizenost in vztrajanje) mentorjev, razumevanje in spodbuda s strani vodstva in v kolektivu, logistična podpora šolske institucije. SŠJJ je imela vedno posluš za lasten kulturni utrip. Sodelovanje in stabilen, trden, stalen, tesen stik v zbornici poraja uresničljivost idej, živa je medsebojna pomoč ohranjati kontinuiteto, viša se motivacija v prepoznavanju skupnih ciljev (na tem mestu se kolegicam in kolegom iskreno zahvaljujem). Z leti se razvije razumevanje lokalnega okolja, pa tudi širši – tako imenovani meta pogled, da se dejavnost ne izpoje, zamre.

Kot dela na razstavi tvorijo razstavo – tako Jurčičevi memoriali (skupaj) tvorijo višjo celoto in vsakokrat odražajo spremenljivi čas v katerem živimo. Šola z drobnim kamenčkom, Jurčičevim memorialom dopolnjuje mozaik dejavnosti Ivančne Gorice z okolico (kot je popotovanje od Litije do Čateža, vsakoletni Jurčičev pohod...) za javno, barvito in prepoznavno družbeno življenje lokalnega okolja, za utrjevanje identitete kraja, pokrajine.

Prepričana sem, da se bo vrednota, ki smo jo desetletje skupaj ustvarjali s prihodnjimi rodovi ohranila.